

„Življenje in svet“

Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi pe
tarifu.

iz ljubljanske bolnišnice pa je prispela
brzobjavna vest, da je umrl 34-letni oženje-
ni rudar Matevž Puh. Bil je po rodu iz
Majšperga, stanoval pa je v Potoški vasi
pri Zagorju. Kakor mnogo drugih je tudi
on dolgo trpel zaradi brezposelnosti. Na-
posled se mu je posrečilo dobiti delo pri
Dukičevem podjetju v Trbovljah in je s
skromnim zaslužkom preživljal petčlansko
družino. Toda, ko se je nedavno noč vra-
čal iz službe preko Slačnika, kjer građe
novo cesto, je na nezavarovanem, nevar-
nem mestu omahnil in se prekobil več
metrov nizdol v globino. Pri padcu je do-
bil hude poškodbe na glavi in tudi po ži-
votu. Drugi dan je šel v Trbovlje k zdrav-
niku, ki ga je obvezal in menil, da lahko
gre spet na siht. ker rane ne kažejo da
bi bile nevarne. Puha pa je čedalje bolj bo-
lela glava. Naposled se je odpravil v ljub-
ljansko bolnišnico. Tu mu pa vsa zdrav-
niška pomoč ni mogla več pomagati. St-
romak je prišel v bolnišnico samo umreti.
Porocjen je bil s hčerko uglednega gostini-
čarja Uraniza iz Potoške vasi in je bil
na glasu zaradi pridnosti pri delu in skrb-
nosti za svojo družino.

Nešteti tisoči na grobovih

Ob najlepšem vremenu je Ljubljana veličastno počastila pokojnike

Ljubljana, 1. novembra. V veličastnem parku mrtvih pri Sv. Križu, med cipresami in smrekami, med krizantemami in večnim zelenjem, med belim marmorjem, živo skalo in prerasto, pozabljeno rušo, gori na tisoče sveč. Njih plamen trepeta v rahlo razgibanem jesenskem dopoldnevu, v katerega pletetno

vzdušje prodirajo izza oblakov žarkj medlega sonca. Pokopališče Sv. Križa, odeto v svežo in novo obleko danes toliko pogrešanih čustev vdane ljubezni in odkritega spoštovanja, je pripravljeno na popoldanski sprejem tisočeri in tisočeri, ki bodo pohiteh h grobovom svojih dragih, svojih prijateljev in znancev.

Na grobu dobrotnika naših študentov

Od tam, kjer se ta tihi, zadnji dom velikih in malih, bogatih in revnih, odpira proti prostornemu Posavju in Kamniti im planinam, izza zidu, ob katerem se vrste družinske grobnice, se je danes ob 11. uri dopoldne oglasila tuborna žalostinka: »Clovek, glej. Vzpilala je pesem spoštovanja in uklenila vase vsa srca in misli velike družbe, ki se je skoraj neopazeno zbrala ob grobu nepozabnega človekoljuba, velikega sokolskega borca in spoštovanega zdravnika dr. Ivana Oražna. Prišli so njegovi prijatelji, prišli so Sokoli, zlasti pa je bila prisotna številna in močna skupina naše mladine: akademiki, ki jim je dr. Oražen še toliko let po svoji smrti krušni oče. Zresnili so se mladi obrazi in sklonjenih glav počastili spomin njega, ki jim ta, ko nesebično pomaga na trdi poti borbe za obstanek ob viru najvišjega znanja. Ob grobu samem, na katerem so med vencu uprave Oražneva dijaškega doma, Sokola in akademikov gorele številne sveče,

so svečanosti prisostvovali predsednik upravnega odbora ustanove dr. Oražna, dekan in univ. prof. dr. Kanski, dekan pravne fakultete dr. Bilimović ter predsednik Zdravniške zbornice dr. Meršol, upravitelj doma g. Stanko Majcen in zastopniki sokolskih organizacij starosti Kajželj in inž. Bevc.

Ko je zamrl zadnji akord žalostinke, je pristopil k grobu abs. iur. Rajko Dobrota in spregovoril v imenu vseh, ki uživajo podporo velikega mecena. Njegov iskreno občuten govor je segel vsem prisotnim do srca. Iz občutka hvalečnosti in spoštovanja do nesebičnega pokojnika je sama ob sebi zrasla velika in težka zavest odgovornosti, ki jo mlada ramena sprejemajo nase, ko se s pomočjo švedstev dr. Oražna pripravljajo na svojo življenjsko misijo v dobro države in naroda. Lepo svečanost je zaključil pevski zbor akademikov s presretno pesmijo »Beati mortui«.

Šentpeter — žrtvam vojne vihere

Ob pol 11. je v šentpeterski cerkvi pristopil k oltarju v črnem ornatu duhovnik dr. Demšar, da opravi vs. mašo za po- padlih bojevnikov iz šentpeterske fare. Bogoslužje je prisostvovalo lepo število tovarišev padlih junakov bojevnikov šentpeterske fare in mnogo drugega občinstva. Po bogoslužju so se podali vsi prisotni z župnim upraviteljem g. Cudermanom in asistentoma dr. Demšarjem in g. Oražmom na celu pred cerkev, kjer so pred leti šentpeterski farani postavili svojim padlim sinovom dostojen spomenik štirih stebrov, sredi katerih so v oblacno dopoldne plapolali plameni neštetih dogorelih svetil. Kamen, v katerega so vklesana imena številnih pokojnih borcev, je bil ves ovit v jesensko cvetje in zelenje. Med njim je ležal venec s trobojko, katerega so položili tovariši. Ozadje spomenika je krasila v črno odeta stena cerkve.

Pred spomenikom proti parku pri cerkvi se je medtem že zbrala gosta množica ljubljanskega občinstva, da prisostvuje molitvam. Duhovništvo je opravilo svečane molitve, združeni pevski zbori šentpeterske fare so odpele žalostinko »Usliši nas, nato pa je spregovoril nekaj toplih besed g. Jože Pirc. Nemim žrtvam vojne vihere je obljubil, da bodo živi tovariši prenesli spomenik, ki so ga postavili v spomin na njih nesebično žrtvovanje, v šentpeterski gaj pred cerkvijo, kjer bo šele našel njihovega velikega žrtvovanja dostojno mesto. Zbrane je pozval, da za žrtvam

svetovne vojne zaklicali: »Slava, počivajte v miru, mi hočemo slediti vašim vzorom!« Pevski zbori so zapeli pretresljivo pesem »Oj, Doberdoba«. Nato se je množica polagoma mirno razšla.

Na Suhem bajerju

Kakor vsako leto, so se tudi danes zbrali ob 11. v globeli nad vojaškim streliščem pod Golovcem, na Suhem bajerju, zvesti častici žrtve avstrijske soldateske. Bil je to prisrčen, intimen sestanek, na katerem se je kljub pomanjkanju velikih besed dostojno počastil spomin ustrejenih junakov, ki so se pod obtožbo izdajstva znašli v vlažnih, zatohlih ječah Ljubljanskega gradu, odkoder jih je vojaška eskorta po stranskih potih in skrivoma spremljala pred puške na Suhi bajer.

Na mestu, kjer so se pod salvo svinčenk zrušila njihova uporna življenja, stoji kot značje večne hvalečnosti in v spomin poznim rodovom lep spominski kamen, ki ga je postavila Narodna odbrana. Roke nedolžnih otrok so okrasile danes gomile teh padlih borcev in njihovi starši so v vrsti drugih prisostvovali v velikem številu molitvam, ki jih je za posmrtni blagor pokojnih opravil šentjakovski župnik g. Barle. Otožna pesem, vjeta med golovske bregove, je razgibala srca prisotnih in le malo je bilo med njimi takih, ki so se mogli ubraniti solz. Še pozno v večer so tudi na Suhem bajerju trepetale svečke.

Žalna svečanost na Taboru

Sokol I. Tabor je tudi letos kakor vsa leta na prisrčen način počastil spomin svojih umrlih bratov in sester ter svojcev pripadnikov Sokola I. Sokolski oder je bil ves v črnem in zelenju, v sredini na visokem podstavku pa je razprostiral svoja krila mogočen Sokol, nad katerim je visel lovovrven venec s palmovo vejico. Žalni svečanosti, ki se je pričela ob 13.30 uri, se je udeležilo lepo število sokolskih pripadnikov, med katerimi so bili narodni poslanci brat Rajko Turk, starosta brat inž. Lado Bevc bivši starosta močanskega Sokola brat Tonja in ostali člani uprave. Spominska svečanost je otvorila društvena fanfara z žalnim koračom, nakar je namestnik prosvetarja prof. brat Kumar spregovoril naslednje besede:

»Sestre in bratje! Tudi naša velika sokolska družina se spominja danes svojih članov, ki so jo za vse večne čase zapustili, potem ko so živeli, se borili, trpeli in umirali za sokolsko idejo. Mnogo jih gre leto za letom od nas, ki bi jih v teh težkih časih potrebovali zase. Njih telesni ostanki

se lečijo od nas, toda spomin nanje živi med nami in bo živel, dokler bo Sokol mogočno razprostiral svoja krila po naši domovini. Njunovo sokolsko delo, kiso ga vršili, je nam bodrilo in nam kaže pot, po kateri moramo Sokoli hoiuti vse življenje, zvesti sokolskim načelom. Vseh bratov in sester naše velike sokolske družine, ki so se v bližnji in daljni preteklosti posiočili od nas, se moramo spomniti na današnji dan, posebno pa je še naša sveta dolžnost, da se spomnimo pokojnih bratov in sester, ki so bili člani našega društva in pa vseh pokojnih svojcev naših članov. (Brat profesor Kumer je nato imenoma navedel imena članov in svojcev). Mirna naj jim bo zemljica rodna, mirno naj počivajo! Njih spomin pa bo živel večno med nami. Slava jim! Vsi prisotni so nato stoji počastili spomin pokojnih in zaklicali »Slava!« Fanfara je zaigrala žalni koral, nakar je bila lepa spominska svečanost zaključena. S Tabora je odšla vsa sokolska družina na pokopališče k sv. Križu počastiti spomin svojih dragih.

Glavna žalna svečanost

Ze vse dopoldne so proti pokopališču romale cele procesije ljudi, da prinesejo še malo cvetja na grobove svojih dragih, pa prižgejo lučke na gomili in se v pobožni misli spomnijo dragih pokojnih. Ko so prišle prve popoldanske ure in se je približal čas uradnih svečanosti, so se te procesije strnile v eno samo neskončno neprekinjeno reko, ki je vzdržena tekla od železnikega viadukta po Šmartinski cesti. Po potih, ki se zlivajo vanje iz bežigranskega in mečanskega predmestja pa so spešile enake množice. Med dvema dolgima rekama pešcev so brzele cele kolone avtobusov in avtomobilov, izvoščkov in drugih voz, da so imeli prometni stražniki tudi v mestu polne roke dela. Še več brezprimerne skrbe pozornosti pa je zahtevalo urejanje prometa pred pokopališčem samim, kjer so se vse te množice borile na vratih za pristop k grobovom. Pogumnejši računarji so dognali, da se je od zore do mraka pomudilo na božji njivi pri Sv. Križu do 50.000 ljudi in bržkone se v svoji cenitvi niso mogli bogvejak uštet.

Kljub zgodnjemu snegu, ki je zamoril vrtno grede, so se svoji umrlih tudi letos na moč potrudili, da v čim lepši meri s cvetjem okitijo njihove gomile. Ob 15. je pokopališki upravitelj Legat ob asistenci vseh mestnih župnikov ali njihovih zastopnikov opravil ob velikem križu molitve za

polka general Popadič, načelnik divizijskega štaba polkovnik Kiler, zastopnika mestne občine in župana, mestna svetnika Andrejka in Musar, predsednik Združenja jugoslovenskih dobrovoljcev prof. Jeras z ostalimi člani odbora, pa še zastopniki Zveze rezervnih oficirjev. Legije koroških borcev

Grobovi, kjer se ustavljajo množice

Ob idealnem vremenu, ki je bilo naklonjeno enako kakor lani, se je lahko v kar največji meri uveljavilo okrasje na grobovih, ki je presenetljivo lepo izpričalo, kako močne vezi družijo pokojne z živimi svojci. Obilje zelenja in cvetja — od bohotnih krizantem in nageljčkov do običajnih vsecvetnih — polno raznobarnih sveč in luči, venci, novi spomeniki — vse je moglo vzbujati občudovanje. Množica se je raztekala po vsem pokopališču trume pa se so zlasti ustavljale pred grobnico nepozabnega voditelja dr. Gregorja Zerjave in ob grobovih drugih zaslužnih mož. Spominski odbor je že dopoldne položil na dr. Zerjavov grob krasen venec s svilenjo jugoslovensko trobojko in z zlatim posvetilom: »Velikemu Jugoslovenu«. Poleg drugih pokopanih ožjih prijateljev in sodelavcev je počastil spomin nepozabnega voditelja g. senator dr. Albert Kramer. Nasproti dr. Zerjavovemu grobu so se ves dan tudi ustavljali pripadniki gasilske organizacije in počastili spomin svojega vzornika Barleta.

Na desni strani pokopališča se dviga impozantni črni nagrobnik s posvetilom: Za nacijo! Tu spe večno spanje Šlajpah, Znidaršič in Boltavzar. Iz dveh žrtvenikov je

Zgledna skrb „Preporoda“

Ko pišemo o prazniku mrtvih, nam čut hvalečnosti še posebej vleva, da se spominjamo dragocenega iskrenega dela, ki ga leto za letom vrše naši Preporodovci, s tem, da skrbje za grobove mnogih naših duhovnih velikani, ki bi za svoje delo in za ljubezen do domovine zaslužili sicer trajnih spomenikov, a bi njihova poslednja domovanja ostala zapuščena, da bi jih kmalu preraslo pozabljenje, če se ne bi najbolj izmed naših mladih pobrigali zanje. Vsako leto okrase Preporodovci okrog 35 grobov, ki jih morajo pogosto na veliko čistiti od vsega nečednega in nepotrebnega kar se preko leta nabere. Število grobov, ki prihajajo v njihovo varstvo, pa od leta do leta raste.

Pri Sv. Krištofu so mladi Preporodovci očistili in preuredili celo vrsto grobov naših pesnikov in pisateljev. V pisateljski grobnici, ki je bila ponovno zelo zanemarljena in zarasla, počivalo France Gestrin, njegov učitelj Anton Askerc, France Levstik, Andrejčkov Jože Podmilščak, Božidar in Anton Rač, Ivan Resman, Simon Rutar in urednik »Slovenskega Naroda« Ivan Zeleznikar. Ob levem zidu počivalo skladatelj Gregor Rihar, Prešernov prijatelj Emil Korytko, Valentin Vodnik, takoj kraj njega pa »svetličen učenost« Matija Čop. Malo dalje je grob pisatelja Antona Linhartla, ob kapelici imata svoj zadnji dom pisatelj Josip Jurčič in oče Janez Bleiweis. Bolj v sredini so še grobovi Luke Jerana, Franceta Svelličiča, Franca Metelka in Franca Marna. Prav nasproti glav-

in Zveze bojevnikov. Vojaška godba je intonirala v srce segajočo žalno koračnico, združeni pevci pa so zapeli Devovo »Vigred se povrne«. Z vznjožja spomenika je vojaški kurat Maračič spregovoril zbrani množici nekaj toplih besed o vrednosti žrtve, ki so padle za svobodo in domovino. Oporozil je na veliki pomen dela za mir med narodi. Častna četa je mrtvim tovarišem v spomin oddala 3 salve. Kurat Maračič in bivša vojna kurata Kogej in Lavrič so potem opravili žalne molitve. Za zaključek svečanosti je vojaška godba še enkrat zaigrala veličastno žalno koračnico. Združeni pevci pa so zapeli Prelovčev »Oj Doberdoba«.

ves dan plapolal rdeči plamen, četniki pa so stali kot častna straža ob skupnem grobu, okrašenem z nageljčki, krizantemami in svečami in narodnih barvah. Ves dan so tudi mimo defilirale trume ljudi.

Vrsti grobov, ki imajo zmirom veliko število stalnih romarjev sta se prav v zadnjih dneh pridružila še dva, ob katerih so postajale gruče: grob nesrečne učiteljice Martne Mrakove, na katerem je tudi mnoga neznanca roka prižgala drobno svečko in natosila rož, in pa grob malega junaka iz Drage Ljubije Bartola, ki so ga zagrebli na novem delu pokopališča onkraj zidu. Neznani dobrotnik je Ljubiju že za te vse svetle oskrbel gomilo s skromnim zidanim okvirjem, ki zgleduje pa mu je dal položiti belo marmornato ploščo z napisom, ki priča o Ljubijevem velikem dejanju. Svoji niso mogli iz daljne Drage na grob, zato pa so se ob gomili od zore do mraka mudili neznanzi ljudje, med njimi še posebej mnogo mater, ki so svojim malčkom zmirom znova pripovedovale o njegovi žrtvi, ki je rešila družino in vso vas. Dobri ljudje so naslonili cvetja in zelenja in mu prižgali lučke, ki so zgornjo pričale, da Ljubi ne bo ostal pozabljen in sam.

nemu vrodu tik razpadelega pokopališkega zidu počivalo zapuščen in pozabljen kipar Fran Zajc, Tušek, Jernej Kopitar in Andrej Smole, ob mestnem zidu pa se vrste grobovi dr. Crobatha, Prešernovega prijatelja in šefa, bratov pesnika Frana in Josipa Cimpermana. Skromen spomenik rna tudi Josip Reselj, izumitelj ladijskega vijaka. Veliki slikar Matej Langus je imel letos tako zapuščen in zarasel grob, da ga je bilo kar težko najti. Sleherno gomilo posujejo Preporodovci s svežo zemljo in obdajo z drobnim peskom, nanjo pa položijo zelen venec in prižgo svečke. Pri stolnici se oddolže spominu Adamiča in Lundra na rojstni hiši Preporodovca Avgusta Jenka, na grobeh judenburških žrtve, Preporodovca Ivana Endlicherja, na vojaških grobovih pri Sv. Križu in na grobu Preporodovca dr. Janžeta Novaka v Notranjih gorah pa vsako leto polože vence s trobojkami in cvetjem.

Natšete in še mnoge druge grobove pri Sv. Krištofu in Sv. Križu stalno oskrbujejo Preporodovci, ki pretežno iz lastnih sredstev krijejo izdatke za to delo. Od javnih oblasti jim gre na roko vsako leto predvsem mestna občina, ki jih vsaj delno razbremeni. Njihovo nesebično delo pa zasluži posebne pohvale, saj ga lahko stavljamo za svetel zgled resnega pojmovanja kulturnih dolžnosti.

Praznik Vseh svetih je danes v celoti veličastno manifestiral pietetno, zares človeško čuvstvovanje Ljubljane.

Maribor preko nedelje

Maribor, 1. novembra. Navzile deževnemu in slabemu vremenu so se množice ves dan zgrinjale na mariborska in okoliška pokopališča. Avtobusi so bili nabito polni. Na starem mestnem, na novem mestnem pokopališču, na magdalenškem, frančiškanskem, studenškem in radvajanskem pokopališču so zabrele lučke in svečke. Ze zarana so Maribortani, boječ se, da bi preko popoldneva utegnili močnejše liti, zasedli avtobuse. Pred pokopališči so pobirali prispevke za uboge. Na pošameznih pokopališčih so se vršile tradicionalne počastitve, dobra srca pa so poskrbela za lepo ureditev vojaških grobov. Deževno vreme je sicer preprečilo običajni, ogromni naval množic iz mesta ter okolice na pokopališča, navzile temu pa se je ob grobovih dragih svojcev zbrala večšeglavna množica. Maitstrovci bori so v močnem zastopstvu počastili spomin svojega voditelja. Tudi ob grobeh ostalih številnih narodnih borcev so se v tihi, topli pieteti ustavljali številni Maribortani.

Rdeči petelin

V Zgornjih Zerjavcih je v noči od 30. na 31. oktobra nastal ogenj, ki je zaradi močnega vetra preletel uničiti vso vas. Posestniki Horvatovi Ivani iz Zg. Zerjavcev št. 54 (občina Voličina) je zgorelo gospodarsko poslopje in ves letošnji pridelek z živino vred. Škodo cenijo na 30.000 dinarjev. Zerjavcu Jožetu Miheliču istotam, hišna št. 52, je zgorelo istoakop gospodarsko poslopje z vsem inventarjem in cenijo škodo na 55 tisoč Din. Žrtve ognja je postalo tudi stanovansko poslopje posestnika Janeza Šu-

Mladi likovniki so otvorili razstavo

Ljubljana, 1. novembra.

Dasi je vzdušje, kakršno vlada na praznik mrtvih, precej malo naklonjeno svečanostim, ki poudarjajo voljo do življenja in zmago nad njim, vendar je bila slovesna otvoritev razstave desetorice najmlajših v Jakopičevem paviljonu ob 11.15 prisrčno lep, manifestativen praznik. K otvoritvi se je zbrala izredno velika množica ljubiteljev umetnosti, med katerimi smo sicer pogrešali oficijelnih predstavnikov, prihitali pa so, da s svojo navzočnostjo počaste delo mladih slikarjev in kiparjev, mimo množice likovnih umetnikov, literatov in časnikaarjev tudi predsednik Narodne galerije dr. Windischer z upravnikom Zornom, konzul CSR Miškovski, univ. prof. dr. inž. A. Kral, bivši ban dr. Puc, senior slovenskih slikarjev mojster Jakopič, predsednik Društva likovnih umetnikov G. A. Kos in vodja slovenskega Lika Franca Kralj, načelnik kulturnega oddelka mestne občine dr. Mole in direktor TPD dr. Vrhovna Godec in imenu

razstavljalcev pozdravil najprej profesor šentpeterske gimnazije Stane Kregar, ki je kratko orisal idejno in likovno stremenje mladega slikarskega in kiparskega rodu, nato pa je umetniški kritik dr. Ložar ob razložil pomen nastopajoče generacije v razvoju naše umetniške tvornosti.

Otvoritveno besedo je prenašal tudi ljubljanski radio, nato pa so si številni obiskovalci še dopoldne ogledali razstavo, ki je do kraja izpolnila srednjo in obe stranski dvorani paviljona. Posamezni razstavljalci so sicer precej neorazmerno predstavljani, vendar tvorijo razstava lepo, efektivno revijo umetniške tvornosti najmlajšega rodu in gostije so se razhajali z najlepšimi vtisi. Zoran Didek je zastopan po štirih oljih (Vrbe, Donatija, Predmestje, Hiša na solcu). Zdenko Kalin razstavlja velik ženski torzo in portreta slikarja Didka in gospodične F. G. Dore Klemendič je pripeval zanimiv portret prof. Branka Rudolfa pa še par kraj in lihožitij. Kipar Lojze Kogovšek je

razstavil Prebnjanje. Portret brata, Zenko glavo in vrsto manjših skic. Izmed slikarjev je najštevilneje zastopan Stane Kregar, ki je razstavil deset olj v pretežno surrealističnem slogu. France Mihelič prikazuje pestro množico slik in risb, med katerimi so deležni obse pozornosti predvsem slikoviti prizori Svatbe v Lazah in pa osnutki za dekoracije, s katerimi je okrašil otroški vrtec na bežigrasjski soli. Zoran Mušič razstavlja dvoje olj (Ioleina krajina v Kastiliji in Oljke na Korčuli), France Pavlovce pa dvoje izvirno zamišljenih lihožitij, Portret Dimčela, Damski portret in Krajino. Karel Putrli razstavlja predvsem veliko skulpturo Ribčica, nekaj portretov in študij ter kompozicijo Brezdomec. Maksim Sedej je zastopan po šestih oljih velikega formata, ki zgornjo pričajo o slikarjem razvoju. Razstavljalci so izdali tudi opremljen in bogato ilustriran katalog, ki prinaša nekaj prav umetniško dovršenih reprodukcij.

Na razstavi češkoslovaške poveljne knjige

je v soboto zvečer predaval tukajšnji češkoslovaški učitelj G. Polák o češki mladinski literaturi. Predavatelj je izjavil, da se je češka mladinska književnost dvignila v najnovejšem času nad svetovno povprečnost in se razvila v toliko smeri, da so di med najboljšje v Evropi. Razdelil je mladinsko književnost v tri skupine; prvo tvorijo slikanice za otroke do 6. leta, drugo pravilnice knjige za mladino od 6. do devetega leta, tretjo pa literatura za nadaljnjo stopnjo in za mladostnike. Predavatelj je opozoril, da se ilustracijam slikanic in pravilnic knjig posvečajo najboljši slikarji, kakor nahačamo med avtorji mladinskih knjig najboljšje pisatelje. Samo po tej poti je češka mladinska knjiga dosegla svojo sedanjo višino. Glede znanja v mladinski literaturi je predavatelj omenil, da najbolj procvita simbolična pravilica s skrito socialno tendenco, ki je izkrinila nekdanje moralistične nauke ob koncu pravljic. Mladinsko pesništvo je v prameri s prejšnjimi dobami močno nazadovalo. Mnogo se štijo mladinske povesti, ki opisujejo življenje na kmetih, vendar tudi mestni motivi uspešno prodirajo v mladinsko prozo. Najbolj priljubljene so ilustracije (kakor na pr. Ládove), ki humoristično združujejo svet igračk in tehnične čudeže, ki obdajajo otroke in vzbujajo že zgodaj njihovo radovednost. Po uspelem kratkem predavanju je g. Polák pokazal na razstavljenih mladinskih knjigah značilnosti čeških ilustratorjev. Razstavljenaa mladinska knjiga je res vredna pozornosti oseb, ki pri nas pišejo, ilustrirajo in izdajajo mladinske knjige. Predavanje se je vršilo v češkem jeziku ob navzočnosti izbranega občinstva. Otvoril ga je v imenu žr lige podpredsednik g. nadsvetnik Govekar. Opozarjamo tudi, da je med tem dospela nova zbirka čeških učnih knjig za ljudske in mečanske šole, ki naj bi si jih ogledajo zlasti naše učiteljsstvo.

Nevaren karambol dveh avtomobilov

Ptuj, 1. novembra. Na državni cesti pri Spuhlju se je danes pri km 26-200 pripetila avtomobilska nesreča, ki je po sreči ni zahtevala človeških žrtve. Na državni cesti, ki vodi iz Ptujja v Ormož, je pred vasio Spuhljo v bližini posestnika in kovača Roškarija bud, nepregledne ovinek, ki bi ga morali že davno odstraniti. Okoli pol 7. jutraj je privozil iz Ormoža proti Ptujju težak tovorni avtomobil, lasti tvrdke Reinhard v Koprivnici. Sofer je pravilno vozil na desni strani ceste. Tik pred ovinkom pa je nenadno opazil pred seboj osební avtomobil znamke »Opel«. In že se je pripetil karambol.

Osební avto se je popolnoma razbil, tovrni avto pa je potisnilo v občestni jarek. Osební avto, lasti Dragotina Čekade iz Slovenjgradca je bil namenjen v Koprivnico ter sta bila v njem Franc Zafosnik in Maks Pulko. Od razbitja stekla je dobil manjše poškodbe le g. Pulko, kateremu pa je obvezal rane zdravnik dr. Blanke. Na kraj nesreče so kmalu prispeli tudi orožniki, ki so ugotovili, da ne zadene šoferja tovrnega avtomobila nobena krivda. Do nesreče je prišlo, ker je na splozki blatni cesti zaneslo osební avto z desne na levo stran, v trenutku ko je z druge strani privozil tovrni avto. Škoda na osebnem avtu znaša 30.000 Din, na tovrnem pa je manjša.

Objave

Bridka izguba je zadela družino uglednega trgovca na Mesnem trgu g. Edvarda Polácha. Po daljšem bolehanju se je ravno na praznik vseh mrtvih v cvetu mladosti preselila v večnost k svoji materi hčerka gđ. Marija Edita, Poleg očeta žalujeta za drago sestro brat Eda in sestra Jelka. Pogreb bo danes ob 15. izpred Leoničeva. Po kojni blag spomin, žalujoci družini naše iskreno sožalje!

Preminula je idrijska rojakinja Ivana Jurjevičeva, vdova po rudnikem nadgledniku v visoki starosti 78 let. Bila je dobra žena in mati svojim trem otrokom, Pogreb blage žene bo danes, v ponedeljek, ob pol 17. uri, Kriakovski kraj št. 10.

Lisizov oratorij »Kristus« se ponovi drugi ob 20. uri v Filharmonični dvorani in p. n. obitvstvo opozarjamo, da je to druga in poslednja izvedba tega grandioznega dela v Ljubljani. Kot solisti nastopijo gđ. Zupceviča, g. Bernot-Golobova, g. Jože Gostič, g. Aleksander Kolacio in g. Tone Petrovič. Orkestralni part s vsemi simfonizmi deli igra Ljubljanska Filharmonija, zbere poje zbor Glasbene Matic. Vodstvo koncerta je v rokah ravnatelja g. Mirka Poliča. To veličastno Lisizovo delo je pučilo pri prvi izvedbi na vse posetnike, ki so takrat napolnili Filharmonični dvorano do zadnjega sedeža, najgloblji utis. Globoka resna verska vsebina in lepa lahko razumljiva Lisizova glasba, ki z suverenim umetnojo slika dogodke in oratoriju, bo ostala vsakemu posetniku v trajnem, neizbrisnem spominu. Poset je tokrat v resnici omogočen vsakomur, ker je cena posameznim sedenjem od 20 do 10 Din v resnici nizka. Vse očišča pa so rezervirana dijakom po 3 Din. Tekom dneva je predprodaja v knjigarni Glasbene Matic, zvečer pa od četrti na 8. uro dalje v veži Filharmoničnega poslopija. Na ta koncert je prav posebej opozarjamo posetnike iz bližnje in dalnje ljubljanske okolice, ki imajo primerne železniške in avtobusne zveze.

Poi stoletja že deluje CMD, darujmo še za pol stoletja!

Sportna nedelja

BEOGRAD : ZAGREB REMIS

Na 29. medmestni tekmi sta Beograd in Zagreb zabila po en gol — Beograd v drugem polčasu boljši

Danes se je vršila v Beogradu 29. medmestna tekma med reprezentancama Zagreba in Beograda. Ostala je z 1 : 1 neodločena.

Medmestne tekme med Zagrebom in Beogradom so vedno povzročile veliko zanimanje po vsej naši državi, saj se ravno te dve prestolici vedno borita za primate v našem nogometnem sportu. Zagrebški klubi v letošnjem državnem prvenstvu niso igrali najboljšo vlogo. Razven Gradjanskega sta Hašk in Concordia dosedaj v spodnji hiši ligaskih klubov. Zlasti je razočarala Concordia, ki v vseh dosedanjih tekmah ni dobila niti ene točke. Zaradi tega je bila beogradska reprezentanca na današnji tekmi tudi favorit, vendar je Zagrebanom uspelo, da so izsilili neodločen rezultat.

Medmestne tekme med Zagrebom in Beogradom so se pričele leta 1920 ter so dale naslednje rezultate:

1920 : 1 : 0 za Zagreb v Beogradu.
1921 : 7 : 1 za Zagreb v Beogradu.
1922 : 4 : 1 za Zagreb v Beogradu in 11 : 2 za Zagreb v Beogradu.

Beograd : Zagreb 1 : 1 (0 : 1)

Tekma se je vršila pred 4000 gledalci. Takoj začetkom je Zagreb v napadu in Stanković zabije že v 2. min. gol za Zagreb, ki ga pa sodnik zaradi ofside ne prizna. Ponoven napad je v 3. min. prinesel Zagrebanom vodilni gol. Kokotović predriblja Lechnerja, odda Lesniku in žoga gre preko Valjarevića do Medarića, ki visoko centrira. Stanković udane žogo ter jo pošlje volley v mrežo.

Zagreb vodi 1 : 0
V prvem polčasu so se menjavali napadi, vendar pa so Zagrebčani imeli več od igre. Uspelo jim je, da so obdržali vodstvo od 3. do 88. min. igre.

V drugem polčasu sta Zagreb in Beograd izpremenila svoji moštvi. Zagreb je namesto svojega levega krilca Jazbinska postavil Pogačnika, dočim je Beograd mesto Gjo kiča in Stokica poklical v moštvo Kneževića in Mitrovića. Beograd zelo opasno napada. Oster strel Kneževića reši Urh. Borba se nadaljuje do 43. min. Ko ni nihče pričakoval, je Beograščanom uspelo izenačenje. Vujadinović dobi žogo ter jo pošlje volley v mrežo.

1 : 1
Beograščani so v prvem polčasu pred-

1925 : 2 : 1 za Beograd v Zagrebu in 2 : 1 za Zagreb v Beogradu.
1926 : 4 : 2 za Zagreb v Zagrebu. 4 : 3 za Beograd v Beogradu in 3 : 1 za Zagreb v Ljubljani.

1928 : 11 : 2 za Beograd v Beogradu
1929 : 4 : 2 za Zagreb v Zagrebu. 4 : 0 za Beograd v Beogradu in 5 : 2 za Beograd v Beogradu.

1930 : 4 : 0 za Beograd v Beogradu in 2 : 1 za Zagreb v Zagrebu.
1931 : 3 : 1 za Beograd v Zagrebu in 5 : 1 za Beograd v Beogradu.

1932 : 6 : 1 za Zagreb v Zagrebu. 1 : 1 v Beogradu. 3 : 1 za Zagreb v Zagrebu in 2 : 1 za Zagreb v Beogradu.

1933 : 4 : 3 za Beograd v Beogradu. 3 : 2 za Beograd v Zagrebu in 1 : 1 v Beogradu.

1934 : 4 : 2 za Beograd v Zagrebu. 3 : 2 za Beograd v Zagrebu in 3 : 2 za Zagreb v Beogradu.

1935 : 6 : 0 za Beograd v Zagrebu.

Beograd je torej do današnje tekme zmagal štirinajstkrat. Zagreb dvajsetkrat, dve igri pa sta bili neodločeni.

vedli precej izenačeno igro, v drugem polčasu pa je bila njihova premoč očitna. Tako da je Zagreb le redkokdaj uspelo ogrožati nasprotnikova vrata. Glavna zasluga za premoč Beograščanov gre pred vsem odlični krilski vrsti, ki je bila mnogo boljše od nasprotnikov.

Sodnik g. Zivković je vodil tekmo avtoritativno in objektivno. Labko se reče brez pogrške.

Ostale nogometne tekme

Dunaj: Na Dunaju so bile vse prvenstvene tekme zaradi dežja odpovedane.

Praga: Plzen - Bratislava 4 : 0. Triestina :

Rim: Lazio : Juventus 1 : 0. Triestina : Roma 2 : 2. Bologna: Genova 1 : 0. Napoli : Novara 4 : 0. Torino : Milano 3 : 1. Sampierdarena : Bari 1 : 0. Alessandria : Fiorentina 1 : 0.

Budimpešta: Ujpest : III. okraj 2 : 1. Ferencvaros : Kispest 7 : 2. Hungaria : Nemzeti 4 : 2. Phoebus : Elektronos 5 : 3. Soroksar : Budafok 4 : 4. Bocsai : Szeged 0 : 0.

Belfast: Skotska : Irsko 3 : 1 (1 : 1).

zer 12,5. 2. Wider 13. 3. Sočan 14,1.

100 m seniorji: 1. Weibl (Pr) 12. 2. Eltrin (Litija) 12,9. 3. Sušter (Trbovlje) 13,1. 4 x 200 m: (poizkus rušenja rekorda). Pri morje v postavi Kovacik, Skusek, Gabrsek. Pleterski je dosegel čas 1:33,3, kar je za 0,3 sek. boljše od državnega rekorda.

Disk seniorji: 1. mž. Stepišnik (I) 38,45. 2. Jeglič (I) 38,09. 3. Kajfež (Pr) 36,22. Kopej juniorji C: 1. Gosak (Amater Trb) 38,02. 2. Boltauzer (Pr) 35,27. 3. Dular (I) 34,90.

Kladivo: 1. inž. Stepišnik (I) 45,29. 2. Jeglič (I) 34,49. 3. Kajfež (Pr) 26,01.

Table teniški turnir Ilirije

Včeraj je priredila table tenis sekcija Ilirije prvi turnir za svoje igrače v tej sezoni. Zanimanje je bilo za začetek dokaj veliko če upoštevamo, da so se treninji radi pomanjkanja primerne dvorane zelo omejevali. Ilirija je za svojo sekcijo za silo uredila prostore v teniški hišici pod Cekinom gradom kjer pa je zaradi velikega števila članstva premalo prostora za sistematični trening.

Ilirija je pripravila za tekočo sezono precej obsežen in pester program, ki ga bo sama izvedla in na katerih bo sodelovala. Včerajšnji pregled moči je bil sicer uvodni, pa je vseeno pokazal, da so se najboljši še kar dobro uigrali. Nesprotno pa se je juniorjem in novincem poznalo, da se še niso podvržili običajnemu sistematičnemu treningu in so bili zato v partijah zelo nesigurni.

Turnir je imel na sporedu samo tekmovalje posameznikov, ki so nastopili v lažji in težji skupini. Weissbacher in Lazar sta bila v težji skupini že takoj postavljena v finale. Dočim so se morali ostali boriti za vstop.

Prva skupina: 1. in 2. Geržinič Leo in Nagy. 3. in 4. Žiža in Smerdu. V tej skupi-

Boj z brezposelnostjo

Aktualno predavanje, ki je zbudilo pozornost

Ljubljana, 31. oktobra
V prijaznem steklenem salonu restavracijskih prostorov »Zvezde« je smoti ob pol 21. uri društvo »Soča« — matica otvorilo 17. predavateljsko sezono svoje popularne ljudske univerze s toplo pozdravljenim predavanjem znanega odličnega predavatelja univerzitetnega profesorja in sodnika g. dr. Stojana Bajčiča o aktualni temi: *Borba proti brezposelnosti*. Predavateljevemu obširnemu izjavljanju so mnogostevilni poslušalci sledili veskrozi z velikim zanimanjem, ki ga je poživljala zlasti predavateljeva znana sposobnost živega predavanja in tehtna razlaga tega perečega vprašanja. Po posrečeni izbiri predavatelja in obravnavanega vprašanja se more po pravici izraziti priznanje tudi vodstvu »Sočinega« predavateljskega odseka, da je preskrbelo za odlični nivo svoje ljudske univerze in želeli je, da bi pri tem ostalo v dobro stvari same in v dobro njenega članstva, ki se bo na tak način znanilo na skupni, najprimernejši osnovi sodelovanja in spoznavanja najnujnejših potreb sedanjega časa. Prinašamo v glavnih obrih predavateljeva izjavljanja:

Vzroki brezposelnosti

Brezposelnost ni nov pojav, že pred vojno je bilo zaznamovanih 6—8% stalno brezposelnih (nekako 10 milijonov oseb). V po vojni konjunkturi je ta brezposelnost izginila, nato pa je začela rasti od l. 1929. naprej in je dosegla višek l. 1932., nakar je pričela spet padati. Vzroki so medsebojno zelo povezani in tako različni, da kratke pregled ne more nuditi več, kakor le opozoriti na najvažnejše. Predavatelj se je bavil najprej s tehnološko brezposelnostjo. Ta izvira iz spremembe potreb, n. pr. iz preosnove energijskega gospodarstva od premo na električno, posebno pa zaradi racionalizacije proizvodnih metod v industriji. Predavatelj je na marsikaterih primerih, posebno iz rudarstva, pokazal, kako velik delež ima racionalizacija rudniškega obratovanja na porastu brezposelnosti rudarjev. Opozoril je še na to, da v dobi brezposelnosti racionalizacija celo napreduje. Nadalje se je bavil z vzrokom, ki leži v geografski izpremembi sedežev industrije. Dočim je pred vojno industrija zapadne Evrope zalagala ne samo vso Evropo, marveč skoro ves ostali svet, se je med vojno industrija v izvenevropskih kontinentih tako razvila, da se je osamosvojila. Toda ne le to: njihova proizvodnja je dosegla tako kakovost in toliko količino, da celo izvažajo v Evropo. V zadnjem času se je docela osamosvojila ruska industrija, tako da je industrija stare Evrope izgubila svoj pretežni vpliv na izvenevropskih trziščih. Slednjič pa je padec industrijske produkcije, mednarodne trgovine in kupne moči povzročil zastoj notranje in mednarodne izmenjave dobrin. V zadnjem času sicer zaznamuje industrijska produkcija trend izboljšanje, da je že dosegla stanje pred gospodarsko depresijo l. 1929. Toda optimizem nas ne sme premotiti, ker gre to izboljšanje le na račun mrzličnega oboroževanja, v katerega se troši narodno premoženje; izdelki vojne industrije zaradi svoje nerentabilnosti ne bodo prinesli zaželenega blagostanja in ne ozdravljenja v gospodarstvu, ne v brezposelnosti.

Sredstva v boju proti brezposelnosti

V drugem delu predavanja je predavatelj obrnil sredstva boje proti brezposelnosti. Pri tem je opozoril na dalekosežne izpremembe v gospodarski in socialni miselnosti, ki so se izvršile od l. 1929 do danes. Dočim se je še v zapadni Evropi smatralo načelo prostega gospodarstva za aksiom in so proglasili načrtno gospodarstvo za utopistično novotarijo, so danes že vse evropske države uvedle take metode gospodarske in socialne politike, ki niso samo izraz diriganega gospodarstva, temveč se bližajo že kar nekakemu državnemu socializmu. Do te globoke, toda zaradi postopnega razvoja skoraj neopazne preokrojitve miselnosti se je razvila Evropa baš pod diktatom neizogibnega pobijanja brezposelnosti. Ena izmed upoštevanih sredstev za pobijanje brezposelnosti je brezposelnostno zavarovanje, katerega breme je prvotno nosil delavec sam, pa se je baš zaradi tega izkazalo za nezadostno in ne povsem doraslo sredstvo pri današnji ogromni brezposelnosti. Država je morala z velikimi žrtvami sanirati baš to panogo zavarovanja, ki se ne opušča, temveč se razvija naprej in se celo na novo uvaja, kajti načelo brezposelnostnega zavarovanja so celo v veleindividualističnih državah, kakor je Amerika, priznala kot eno najbolj primernih sredstev. Z neposredno, karitativno pomočjo pa vprašanja brezposelnosti ni mogoče rešiti, kajti z njo družba pač nekoliko olajša svojo vest, rane pa ne zaceli. Karitativno podpiranje brezposelnih je tudi vedno vzbujalo utemeljene proteste, češ, da ima družba pravico zahtevati protidajanje od tistih, ki jih podpira. Zato se uporablja podpiranje brezposelnih s podporami samo še v nujnih primerih, kjer smotnejša skrb ni mogoča.

Javna dela

Najvažnejše sredstvo proti brezposelnosti so javna dela, ki so še pred nekaj leti vzbujala pri ekonomistih starejših smeri samo kritiko, če ne celo posmeha. Javna dela pa so se v kratki dobi uveljavila na vsej črti in tam, kjer so jih pravilno uporabljali, so dosegla tudi popoln uspeh. Mnogo držav si je v svrhu pravilnega izvajanja javnih del uredilo posebne urade dela (tako Belgija, USA, vzor vsem državam pa je urad dela na Švedskem). Načela, po katerih naj se javna dela vrše, so ta-le: izvajati se morajo v večjem obsegu in po smotnem načrtu; izvajajo naj se s sredstvi, pridobljenimi iz posojil in ne iz davkov, ali pa naj bi se s posojili omogočena javna dela izvajala samo takrat, če se izkažejo rentabilna. Podžati je treba veselje do zasebnega podjetništva z dvigom kreditnega zupanja in s tem, da se da zasebnemu kapitalu možnost investicije in rentabilnosti pri javnih delih. Naposled se je izkazala strogo deflacijska politika za škodljivo javnim delom, nasprotno pa se je izkazala za koristno ekspanzionistična politika, ki skuša s primernimi sredstvi povziti obtok denarja, pomeniti kredit, vzbuditi podjetnost.

Skrajšanje delovnega časa je važno mednarodno vprašanje

Tudi s skrajšanjem delovnega časa ob istih mezdah se skuša povečati število zaposlenih oseb. Delovni čas naj bi se skrajšal od 48 na 40 ali celo 36 ur in na ta način naj bi se ustvarila pravilna protitež racionalizaciji. Predavatelj pa je pri tej točki opozoril na dejstvo, da predstavlja skrajšanje delovnega časa v resnici eminentno

mednarodno vprašanje, ki bi ga morale države sporazumno urediti, ker bi sicer države, ki bi delovnik znižale, trpele škodo v mednarodni konkurenci s tistimi, ki bi ga ne znižale.

Načrtno gospodarstvo

Dalekosežno sredstvo za pobijanje brezposelnosti je naposled še stremiljenje po notranji preureditvi industrijske proizvodnje. Načelo prostega gospodarstva, ki stremi zgolj za podjetniškim dobičkom, je premagano. Vse stremiljenje gre za tem, da se združijo prednosti prostega in vezanega gospodarstva. Inicijativnost prostega gospodarstva naj bi se združila z načelom vezanega gospodarstva, kateremu mora biti končni smoter gospodarjenja blaginja naroda in države, ne pa profit posameznikov. V tej zvezi se je predavatelj dotaknil ustroja Amerike, Nemčije in Italije ter pomena kolektivnih pogodb in minimalnih mezd v novem gospodarskem ustroju.

Problem brezposelnosti mladine

Poseben del predavanja je predavatelj posvetil problemu brezposelnosti mladine, ki se nahaja v takem položaju, da pomeni ogromno nevarnost za zdravje narodnega življa. Tej mladini se pri nas posveča dosti premalo pozornosti. Brezposelnost mladine je važen vzgojni, zdravstveni in gospodarski problem, ki ga je treba obravnavati z vseh treh vidikov. Omiljenje bi se po predavateljevemu mnenju doseglo s podaljšanjem šolske obveznosti ter s strokovno nadaljevalno izobrazbo (strokovne nadaljevalne šole v Angliji, Avstriji, Nemčiji, Ameriki). To so takozvana mladinska delovna taborišča, na vzgojni in učni podlagi. Težkoče so v finančni osnovi takih šol in v vzgojnih metodah, katere naj bi se uporabljale. Na vsak način pa bi bilo treba omejiti možnost zaposlitve nedoletnih oseb v industriji, kamor po našem zakonu o zaščiti delavcev lahko vstopijo že dečki z dovršenimi 14 leti. Ta možnost ne kvari samo zdravje mladine in omogoča izrazito cenejša mladostnega dela, marveč odvzema delo tudi odraslim osebam, ki so telesno docela dorasli takemu težkemu delu in ki jim je poverjena še skrb za lastno družino. Znak nesmotne socialne politike so brezposelnostne podpore odraslim taktat, ko zaposluje industrija veliko število mladoletnih delavcev. Predavatelj je v kraju nakazal tudi vprašanje vzgoje mladoletnih brezposelnih, kakor se vrši v nekaterih državah v posebnih tečajih, taboriščih in drugod in je pri tem opozoril, da tehnika te metode še zdaleka ni ugotovljena. Poudaril je še potrebo po poklicnih posvetovalnicah ter opozoril, da bi bilo treba vso skrb za mladoletne brezposelne organizirati posebej in ne v zvezi s splošnim urejanjem brezposelnosti.

G. predavatelj je od poslušalstva žel navdušeno priznanje in posebno zahvalo predsednika društva g. dr. Dinka Puca, ki je sestanek vodil. Slednji je poslušalcem položil na srce, naj tudi sami pri sebi razmislijo o tem perečem vprašanju in iščejo primerne rešitve za ureditev tega vprašanja v naši državi. Prijetni in koristni večer so društveni člani-pevci zaključili z ubrano zapetimi narodnimi pesmimi.

DREVI OB 20. uri v
VELIKI FILHARMONIČNI DVORANI
PONOVI
LISZTOVEGA ORATORIJA KRISTUS.

Iz akvaristove torbe

O ribjem mehurju in njegovih funkcijah
Redko je kaka pripadnica nežnega spola glede svojih halj tak razkošna in pestrakakor boginja ješen. Prihajajoč v temnozečeni halji, si knalu odene bledelezone, zatem si omisli svetlorumeno, za njo rdečero, končno pa temnoorjavo haljo, dokler se ne ukoni s severa prihajajoči, beli zimi, ki jo s svojimi pajdaš, s burjo in severnikom razgaja, strgajoč ji haljo v neštete drobce, ki pokrivajo hrčb in pian in ki leže tvorče zneplasti tudi na dnu voda. Slika miru vse povsed, kjerkoli akvariramo, samo šelestebe listje prekinja tišina, ko zadene vanj noga, ali pa če ga vetrovi poredno kotlajo po tleh. Tihi so naši potoki in jarki, bistri in mrzli in življenje v njih miruje, kajti vode so se že znatno ohladile ter so v splošnem že izpod 10 stopinj. Ribice, ki jih v tej dobi in kasneje ulovimo, moramo šele privaditi toplejši sobni toploti, kajti riba nima na svoji koži nobenih naprav, ki bi preprečile prenaplo ogrevanje notranjosti. Ljubitelji, ki spuste ravno vlovljene ribice takoj v temperiran akvarij, bodo opazili, da se zlasti manjše ribe, če skušajo odplavati k dnu, dvignejo nehoti zopet h gladini. Tem ribicam so se plini v mehurju zaradi toplote razširili, zaradi česar se je mehur povečal. Zanimala bo morda tudi raznolikost mehurjev pri ribah in njih funkcija. Mehur pri ribah, predhodnik pljuš pri višjih vretenčarjih, preprečuje pogrezanje telesa k dnu, kar pomeni, da je teža trupa izenačena s težo vode, nalik zračni ladji ali balonu, ki plava napolnjen s plini, ki so lažji kakor ozračje v atmosferi. V mehurju ni naveden zrak, temveč je zmes kisika, dušika in ogljikovega plina. So ribe v enim in ribe z dvema mehurjema. Pri nekaterih je mehur s tenko cevjo ali odduškom povezan z goltom in tem ribam je olajšan promet iz globoke v plitkejšo vodo, ker jim je lahko, zmanjšati po oddušku količino plina. Druge ribe nimajo odduška, kakor n. pr. naši ostržji ali pa ribe v morskih globinah. Zadnje, ki žive v plasteh močnega pritiska, ne morejo splavati navzgor, kajti brez odduška ne morejo zmanjšati količine plinov, zaradi česar imajo v globini z grobin s počenim mehurjem in iz gobca molečim železdom, ter se plini, potem ko počli mehur razširjajo v trebušni duplini, potiskajo pri tem železde iz gobca. Ko opazujemo na primer ostržika, ki se spušta k dnu ali pa dviga k gladini, ne da bi pri tem uporabljal plavuti, se pa količina plinov v mehurju nikakor ne zmanjša ali pa poveča, temveč zmanjša riba mehur s pritiskom z mišicami, ozroma popusti s pritiskom. So pa tudi ribe brez mehurja, zlasti v morjih in njih število znaša eno tretjino vseh rib. Tega primanjkljaja pa v morju, kjer je voda zaradi soli gostejša, niti ne opazimo.

Jugoslavija in srednjeevropski pokal

Poleg dosedanjih držav bosta sodelovali še Jugoslavija in Rumunija — Švica se kuja

V soboto in nedeljo je zasedal v Pragi komite za tekmovalje za srednje-evropski pokal. Konferenco so se udeležili zastopniki Avstrije, Italije, Češkoslovaške, Madžarske in Švice. Kot gost je bil na sobotni seji tudi podpredsednik JNS dr. Andrejevič, ki je prečital spomenico, v kateri je plediral za sodelovanje Jugoslavije v tem tekmovalju ter je pri tem opozarjal na cenene življenjske razmere in na 50 odstotni popust na železnični za nogometase v Jugoslaviji ter na odlične rezultate, ki so jih jugoslovenski klubi dosegli proti mednarodnim nasprotnikom. Ker je bila seja tajna, jo je nato dr. Andrejevič zapustil.

Glede prihodnjega tekmovalja je Švica stavila dva predloga: 1.) Število udeležencev klubov se zviša na 24. Države, ki so ustale novele tekmovalje vključno Švica, bodo sodelovale s 4 klubi. Jugoslavija in Rumunija vsaka z enim klubom. Teh 24 moštvi bi konkuriralo v dveh skupinah po 12 klubov, iz katerih bi se izločili po pokalnem sistemu poraženi klubi. Po prvem kolu bi torej ostalo 12 moštvi, ki bi morala igrati medsebojno in bi tako ostalo 6. končno pa le še dve moštvi. Ta predlog je bil odklonjen.

Istotako je bil odklonjen drugi predlog Švice, ki določa 16 klubov, od katerih bi dosedanjih 5 tekmovalcev postavilo po 3. šestnajsti klub pa bi se določil v izločilni tekmi med Jugoslavijo in Rumunijo.

Lahkoatletski miting Hermesa

Primorje je specialist za rekorde v stafetah — Sicer doseženi rezultati niso bili najboljši

ŽSK Hermes je priredil v soboto in nedeljo na igrišču Primorja svoj miting po dolžnosti, ker miting pretekle nedelje ni bil priznan kot dolžnostni. Doseženi rezultati pričajo, da je lahkoatletska sezona prav za prav že končana, kajti le v nekaterih točkah so bili doseženi nadpovprečni rezultati. Mitinga so se razen ljubljanskih klubov udeležili tudi nekateri atleti iz Maribora, Trbovelj in Litije. Primorje si je menda stavilo za cilj, da pobese vse jugoslovenske rekorde v stafetah. Tudi na tem mitingu se je Primorje vpisalo še na enem mestu v rekordno tablico. Postavili so novo znamko v stafeti 4 x 200 m s časom 1:35,3, kar da povprečno na vsakega tekača 23,3 sek., za naše prilike prav dober rezultat. Od ostalih disciplin bi bilo omeniti edino še met diska, kjer so bili prav tako doseženi razmeroma dobri rezultati. V soboto so bile edino 3 discipline.

Skok v daljino: 1. Požar (Primorje) 6,4,

2. Baloč (P) 5,72. 3. Hlade (železničar) 5,35. Met diska 1,5 kg juniorji C: 1. Skaza (Pr) 38,51. 2. Boltauzer (Pr) 27,95. 3. Zajc (Hermes) 21,13.

Met kopja seniorji: 1. Kajfež (Pr) 41,27. 2. Ilovcar (Ilirija) 38,01. 3. Hlade (Zel) 35,22.

V nedeljo se je tekmovalje nadaljevalo z naslednjimi točkami:

Skok 1500 m: 1. Kotnik (I) 4:20,2. 2. Kranjec (Pr) 5:00. 3. Rože (H) 5:06,4.

4 x 200 m handicap: 1. Primorje 1:34. 2. kombinirana stafeta Hermes. Planina, Primorje 150 m handicap: 1.36,8.

Krogla seniorji: 1. Jelič (I) 12,26. 2. inž. Stepišnik (I) 11,99. 3. Jeglič (I) 11,92.

5000 m: 1. Bručan (I) 17:21,2. 2. Starman J. (H) 17:55. 3. Starman L. (I) 18:40.

100 m juniorji C: 1. predtek: 1. Gosak (Amater) 13. 2. Wider (Planina) 13. 3. Sočan (H) 14. 2. predtek: 1. Pavlič (P) 12,5. 2. Skaza (Pr) 12,6. 3. Boltauzer (Pr) 12,9.

V finalu je nastopila samo trojica: 1. Boltau-

TEDEN DNI FILMA

Poslednji akord — umetniški film

V Parizu je izmed nemških filmov nove produkcije žel največji uspeh film »Poslednji akord«. Ne samo po nemških, marveč še bolj po francoskih kritikah lahko sklepamo, da je ta film polna umetnina, ki zato zasluži vsaj pozornost občinstva. V ostalem je za to prav veliko poročilo ime

Ura glasbe: Teodor Loos v vlogi profesorja Oberera v filmu »Poslednji akord«

Vilija Birgl, ki si je v zadnjih letih priboril sloves enega največjih tragedov v Evropi.

V Mannheimu nastopa na odru narodnega gledališča. Njegov Hamlet je pokar

zal toliko samorasle igralske umetnosti, da se je Birgl talent razkril v najširšem razmahu. Polem njegov Gessler v »Viljemu Tellu: popolno nasprotje Hamletu, nov triumf. To je zadostovalo, da ga je Ufa povabila v Berlin in mu ponudila vlogo generalnega glasbenega ravatelja Garvenberga v svojem največjem filmu. »Poslednji akord«. Njegova družica je mlada, inteligentna madžarska igralka Marija Tasnadyjeva, njunega sinčka Petrika pa predstavlja ljubki Peter Bosse. Bilo je glavno prizadevanje režiserja Duda, da prikaže pravo, iskreno in resnično dramo iz življenja slavnega dirigenta. In to mu je uspelo.

Marija Tasnadyjeva v vlogi Hane, ki pusti svojega ljubega sinka v domovini in ga izgubi, pravi: »To je vloga, kakršno sem le mogla igrati. Hana živi, Hana je povsem resnična«.

In Vilij Birgl? To so njegove kratke besede: »Naposled imam vendar vlogo, ki me pokaže v pravi luči«.

Cela vrsta otrok nastopi, ljubkih in živahnih. Nevidna kamera jih je ujela, kakršni so v resnici.

Teodor Loos, ki je soustvarjal film kot profesor glasbe, pa sodi: »Sijajno vlogo imam. Vloga, v kateri lahko igram pravega človeka. Nikake šume ekstaze, nobenih nepotrebnih konfliktov in izpadov! Prizori tega velikega filma so zgrajeni na čisti človečnosti — in na ničemer drugem«.

Vilij Birgl dirigira skoro celotno Beethovovo deveto simfonijo. To je umetniški užitek sam na sebi, saj v Ljubljani ne čujemo berlinske firharmonije drugega kakor — po gramofonu in izjemoma kdaj v filmu ali po radiu... Zelimo, da pride film »Poslednji akord« čim prej v Ljubljano.

Zakaj gredo ljudje v kino?

Znani angleški romanopisec Lawrence, ki ga poznamo kot duhovitega, četudi nekoliko črnogledno razpoloženega analitika ženske duše, je poleg Shawa in Huxleya gotovo najboljši poznavalec onega podzavestnega dogajanja v človeški duši, ki je postalo glavna snov modernih romanov. V Lawrenceovem romanu »The Lost Girl« nahajamo zelo natančno tolačenje, zakaj občinstvo bolj ljubi film kakor gledališče, Lawrenceovo mnenje je nekoliko smelo kakor mnoge njegove trditve, je pa gotovo tudi zelo značilno.

Glavna junakinja tega romana Alvina se razgovarja z ravnateljem kinematografa, kjer, kakor je navada v angleških in nemških vejemestih nastopajo tudi artisti. Ravnatelj toži, da občinstvo rajši gleda filme, kakor vse ostale točke njegovega programa. Lawrence zdaj skuša na usta svoje junakinje Alvine pojasniti, zakaj je tako.

Občinstvo je (morda samo podzavestno) ljubosumno na žive umetnike in artiste, ki jih občuduje, kadar nastopajo. Občinstvo pri tem občuti nekakšno zavist, ako pris-

stvijsje gledališki predstavi ali kakšni artistični produkciji, zavist in ljubosumje nasproti človeku, ki stoji v bleisku pozornice kot osrednja točka vsega zanimanja. Umetnik s svojo besedo ali artist s svojo produkcijo neposredno upliva na mišljenje, domišljijo in razpoloženje gledalcev, ki se podzavestno upirajo takemu »vsiljevanju«. Filmski igralec pa je samo — slika. On ne izkazuje nikakega neugodnega občutka, ne vznjuba protesta. Kako bi to mogla — govorica slika! Dogajanje na filmskem platnu z vsemi dialogi vred seveda deluje na domišljijo gledalcev, toda posredno mu dopušča svobodo, da se poljubno živi v dogajanje, da zavzame svoje osebno stališče, da reagira na vse, kar se pred njegovimi očmi dogaja, vendar pa pri tem ni »zastrašena od neposrednosti gledalčeve osebnosti, z neposrednim učinkom živga človeka. Film, kjer se dialogi menjajo z nemimi prizori, z estetskim ali razburljivim učinkom, kjer glasba brez besed prepušča gledalcu svobodno razmišljanje, je vsekakor velikega delu občinstva bolj dostopna, bolj dobrodošla.

Beli pekel Piz Palluja

Dr. Johannes Krafft, eden izmed največjih alpinistov svoje dobe, je pravkar izvršil nov vzpon na Piz Pallu, na Bledo goro (Bleicher Berg), kakor jo nazivajo. Srečen se vrača z vrha s svojo ženo. Fén (topel veter) bica stene Piz Palluja, vihar tuli in lavine bobnjajo, samo še poslednja razpoka loči dr. Kraffta od ledenika. Vajen takšnega vremena se razposajeno smeji besnečim stenam. Smeji se snežnemu viharju in plazovom kljub svarilom starega, preizkušnega vodnika. Krepko stisne v svoji pesti vrvi, na kateri je navezana njegova torbica, njegova ljubljanka, ki lahko mirno splovi v ta začarani kotel, v katerega drevijo po fenu prožene lavine — kajti ta pest je gospodar tudi preko razbrzdanih gorskih elementov.

Z ravniškar premagane stene se utrga majhen leden blok, prileti v varovalno vrvi, po preseka in mlada žena pade brez vsake pomoči za vedno v temno brezno poslednje ledene razpoke.

Gora se je osvetlila zmagovalcu in njegovi drznosti. Ta demonska gora triumfira nad svojim močnim, slabim zmagovalcem, ki sedaj kleči ob robu zasmejavane ledeniške razpoke. Še vedno stiskajo v roki nezmišljeni ostanek vrvi, brez vsake pomoči, napol blazen od bočnin. Poslednji kljuci po pomoči iz nedostopne globine zamrejo ob enoličnih udarcih kapljic, padajočih iz talečih se kruljev.

Nato po desetih letih: — tu pred odsevanjem lepote mirnega Piz Palluja stojita dva mlada človeka. Mladenci je povedel svojo ženo v klubsko kočjo pod Piz Pallu, da tu proslavi v samotni svoj rojstni dan. Prebira v pisni knjigi in pod vtisom njenih beležk pripoveduje ljubljani ženi o takratni nesreči na Piz Palluju in o zdaj že

legendarni prikazni dr. Johanna Kraffta. Ze deset let prihaja sem na dan te nesreče, ki je zadelo njegovo ljubljanko po njegovi krivdi in ljudska govornica mu je vzdela ime »Duh blede gore«.

Med tem pripovedovanjem se odpro vrata in pred njima stoji dr. Johann Krafft sam... Prišel je, da bo jutri obhajal deseto obletnico nevarne in nepozabne nezgode v gorah. Kakor takrat tako tudi zdaj zaveje fén v ledene stene. Kruljci se tope v istem enoličnem ritmu, ki je nekoč razmeščal močno objestnost tega prevzetnega alpinista. In še to! Mlada žena, ki biva danes v samotni klubski koči, nima samo enakega imena (Marija), kakor ga je imela njegova žena, ampak ga tudi po svojem bistvu in zunanosti močno spominja na mladenko, katere smrt je zakrivil. Enolično udarjajo kapljice ob toplem fenu topečih se ledenih sveč. Ti omehčavajuči udarci bičajo njegovo dušo in mu ne prenehajo prikazovati ljubljeno sliko nežne mladenke.

Med tem pa se po ledeniku pomika skupina petih curških dijakov z namenom, da preplezajo — kakor on sam — še ne preplezano steno »Blede gore«, njegovega Piz Palluja. Ta severna stena je njegov problem, katerega se ne sme lotiti nihče pred njim.

Dr. Johann Kraft pozna ključ k rešitvi tega alpinističnega problema, vé za edini možni prehod v tej strašni steni. Zaveda pa se tudi, da sam ne more izvršiti vzpona. Tu je zdaj mladi mož, ženin te, za njega tako nenavaden mladenec. Podoba je, da mladi mož še nima mnogo izkušenj v gorah, toda kot tovariš mu zadostoval in do jutri zvečer bo premagana zadnja kljubujoča stena njegove »Blede gore«.

Naslednje jutro: skrivaj hočeta alpinista oditi, toda njun odhod ne ostane prikrit mladenki, ki ni mogla zaspati v soparni fénski noči. Tudi ona hoče z njima, saj je že dovolj izvežbana alpinistka in kot trelja na vrvi jima ne bo v napoto. Iz njenih oči odseva moč in samozavest, oba moža verujeta njenim besedam. Dr. Johann Kraft veruje, toda ne želi, da bi še enkrat postavila na kocko življenje mlade žene v boj zoper divjo ledeno naravo. Toda če je ne vzame s seboj, se ne bo mogel uresničiti vzpon in prebiti bi ga studentje, ki se že pomikajo dol po ledeniku. Ne more se odločiti. V njem se borita častiljenje in strašno, bridko občutje odgovornosti. To, ravno tako mlada kakor odločno dekle se imenuje Marija! V viharju spominov se podijo v boleštni durši starega alpinista, ki je dovelj kljub sam

Žena v sodobnem svetu

Ženska v španski meščanski vojni

Kakor še nikoli se je zdaj izkazalo junaštvo ognjevitih španjolke

Na vsem svetu gotovo ni države, ki bi prelila toliko krvi in prestala toliko revolucij, meščanskih vojn, državnih udarov, krvoprelitij in atentatov, kakor Španija. Če vzamemo za primer le 19. stoletje, vidimo, da ni enega desetletja, ki bi ne bilo priča vsaj enega pokolja. V letih 1808 do 1814 je edino španija vztrajno kljubovala Napoleonu. Gverilske vojne so bile silno krvave in krčevite, ves narod se je združil, da se upre tiranu, da obvaruje svojo svobodo. Prizori, ki so se odigravali, so bili tako grozni, da je le spričo njih mogel nastati grozni ciklus slik Franciska Goya »Los desastres de la guerra«. Od l. 1833. do 1839. je besnela prva karlistična vojna. Celi vrsti lokalnih uporov in puntov sledi l. 1870. strašna meščanska vojna, ki se konča z uporom proti kraljici Izabeli, ki je morala zapustiti deželo. Nekaj let po tem je bil izgnan iz države tudi kralj Amadej in je Španija postala republika. Toda že čez leto dni se vrne kralj Alfonso XII., toda njegova vlada je polna krvoprelitij in uporov. Vojaškemu uporu sledi vstaja na Kubi, tretja karlistična vojna. V razdobju petih let je streglo kralju po življenju 13 atentatov. Tudi njegov maloletni sin ni imel boljše usode. Zanj je upravljala državo njegova mati Marija Kristina. Nesrečna dežela je zopet krvavela. Upori in vstaje so bile vsakdanji pojav. l. 1896. pa je izbruhnila še vojna z Ameriko. Atentati na maloletnega kralja so se večkrat ponovili. V začetku 20. stoletja prihaja že do prvih delavskih nemirov in štrajkov, ki so bili z vojaško silo zadušeni. Velika svetovna vojna je šla mimo Španije, toda že l. 1920. se upira Maroko. Vstaja, ki je nato izbruhnila, je trajala več let. Nato je proglasil l. 1925. general Primo de Rivera diktaturo. Čez pol desetletja je zrušena kraljevina in spet čez pol desetletja, ko je nesrečna zemlja bila naposled na poti gospodarske in socialne konsolidacije, se je vnela krvava meščanska vojna, o kateri ne vemo, kako in kdaj se bo končala.

Temperamentna španska žena nikoli ni stala ob strani teh krvavih dogodkov. Posega je s tako vneto v gverilske protinapoleonske vojne, da se je Francesco Goya zgrozil nad takšno žensko. V posebnem ciklu v »Los desastres de la guerra« je ilustriral groznega bojovnika — žensko. Enako okrutno in močno, kakor so znale ukazovati in vladati španske kraljice, enako žilavo so se upirale španske matere in žene: bile so atentatorke, voditeljice vstaj in vojakinje. Ko je španski »grandfeudalizem« dosegel skrajne meje in ko so delavski in kmečki pokreti zahtevali pravično razdelitev zemlje, so našli močno oporo v svojih ženah. Španjolka je zavela dostojno in resno mesto v političnem in gospodarskem življenju svojega naroda.

Na vseh frontah, vladnih kakor fašističnih čet, srečavamo ženske vojake, vodilne osebnosti in ugledne državnice. Občudovanja vredna je disciplina in zavednost teh deklet in žena, ki v splošnem pokolju, v strašni vojni grozi stojijo na svojem mestu vedre in mirne, zavedajoč se velike ideje, kateri služijo. Od starih žen, celo onih v jetnišnicah in hiralnicah, pa do najmlajših deklet, vse je zaposleno. Ene plečejo obutev in obleko za svoje vojake na mrzlih frontah, druge skrbijo za otroke, tretje so prostovoljne kuharice in gospodinjice ter organizirajo javno prehrano po mestih in na deželi, zbirajo živila, obleko, zdravila i. dr. Same prevzemata vodstvo bolnišnic, organizirajo obrambo pri nepričakovanih napadih, hrabro se borijo in umirajo.

Tudi na strani upornikov so spoštovanja vredni primeri, čeprav sta njih delo in volja v službi lastnih ali rodbinskih interesov.

Ene takih uporniških junakinj je Dolores, hčerka pokojnega španskega diktatorja Primo de River. Skupno z bratom Antonijem je zbrala »fašistično falango«, iz katere se je razvila uporniška vojska. Jedro te falange igra še danes veliko vlogo. Dolores Primo de Rivera je obenem izborna govornica, toda njeni govori so vsi prežeti s skrajnim šovinizmom in s prezirom vsega, kar je republikansko. Iraka Pastor ji je popolnoma enakovredna sodelavka. Oklicali so jo za »Jean d'Arc« španskih upornikov. Čeprav je komaj 25 let stara, se posveča z vso vneto politiki, toda popolnoma istovetno vero in politiko. Njeno naziranje je, da velika politika in politični govori veliko bolj padajo v cerkev, kakor pa v parlament. Enakih reakcionarnih naziranj je tudi Pavlina Pl. Konservativna je in sovraži vse, kar prihaja novega v njeno špansko domovino. Prepričana o predvidnosti in pravičnosti božji se strašno bori proti »komunizmu«. In je nasprotnica vsakih reform. To so goreče pobornice fašistične ideje po energiji in predznosti. Toda te žene stojijo osamljene, kajti množica žen iz naroda jim ne sledi.

V vladnih vrstah pa ne srečujemo toliko posameznice, pač pa legije žen, legije posameznice. Tu vlada duh velike Dolores Ibaruri. Ob njeni strani srečujemo visoko izobraženo Viktorijo Kentovo, avtorico tolikih znanih socialnih in političnih del. Ona je bila začetnica španskega ženskega pokreta. Kot socialistinja je bila za časa

bolil po gorah, alike brezsmiselnega novega upanja na novo življenje neasno in podzavestno. Navzlic vsem izkušnjam, ki si jih je priboril v gorah, navzlic vsem opominom preizkušnega vodnika in navzlic fenu, ki vroč in besneč vrši nad tem nastopajočim dnevem, izreče dr. Krafft svoj odločilni: »Da!«

Na večer te usodne desetletnice se le- skeče v brezupni strašni smrti slobotna svetloba male viharne svetilke. To je klic na pomoč!

Tedaj stori dr. Krafft poslednji sklep iz te pogreške, ki se mu je pripetila že drugič. Z žrtvijo svojega lastnega življenja da obema mladima, po njem tako neodgovorno zapeljanim človekoma edino in poslednjo možnost za rešitev. V zadnjem hipu ju reši s herojsko hrabrostjo prijateljski letalec. »Blede gora« pa praznuje s smrtjo dr. Johanna Kraffta svoje poslednje zmagovalstvo.

Gornje je napisal režiser dr. Fanck v »Deutsche Allgemeine Zeitung«. Dostavlja

mo: V podobi dr. Johanna Kraffta je zapopadeno vse bistvo pravega alpinista, ki čuti klic po dolžnosti, ki herojsko pojmuje življenje in tovarištvo, ki dviguje malega človeka nad veliko naravo. Film »Beli pekel — Piz Palluja« zato žanje izmed alpinističnih filmov največji uspeh.

Ko so se vrnila naši planinci pred dobrim mesecem iz Švice, smo izvedeli o čudni nesreči. Na Matterhorn se je vzpenjal neki Anglež s svojo zaročenko. Bila sta navezana na vrvi. Priletele je z višine ostra skala, presekal jo varovalo vrvi in mladenka je strmoglavila preko stene na ledenik. Vodniki so pobrali njeno truplo in ga položili v Zennattu na mrtvaški oder. Ta nezgoda docela spominja na nesrečo, ki se je zgodila pred leti pod Piz Pallu-jem. Boj za to goro, ki leži ob švicarsko-italijanski meji v skupini Bernine, Osred-njih Alp, in katere zapadni in obenem najvišji vrh je 3912 metrov visok, ter njene severne stene, je trajal desetletja. Do danes se je posrečilo na to goro komaj 15 vzponov.

FILATELIJA

Pretiski

Nesteto je znank, ki imajo na sprednji strani pretisk. Čeprav te znamke pri zbiralcih, ki kaj dajo na estetiko, niso prav preveč priljubljene, je vendar potrebno, da vsakdo ve najvažnejše, kar je s temi pretiski v zvezi.

Vseh pretiskov ne smemo metati v en koš. Nekatere podjetne države imajo prav rentabilno navado, da prirejajo cele vrste »zasilnih izdaj« znank na ta način, da pretiskajo z novimi napisi ali novo vrednostjo znamke, ki so jim slučajno ostale, ker so jih preveč tiskale. V splošnem pa lahko trdimo, da nastane največ zasilnih izdaj iz resnične potrebe, bodisi, da so nekatere znamke redne izdaje pošle in ni bilo mogoče ob pravem času natisniti novih, ali pa zaradi političnih izprememb. Časih so pretiski potrebni, ker je bila večja količina pravih znank ukradena — to se je zgodilo zlasti pogosto v predvojnih časih po Južni Ameriki in po raznih kolonijah — tako da so bili ti pretiski v resnici le nekakšni kontrolni znaki.

Poseben varstveni znak so lakaste črte, ki so natiskane na papirju avstrijskih znank okoli leta 1900. Te črte so bile natiskane na znamke v glavnem zato, da ni kdo poskušal na kemičen način odstraniti sledov žigov. S sledovi žigov sta vselej izginile tudi lakasti pas in slika, ki je bila nastanjena na njem. Isti namen je imel tudi kredasti pretisk pri ruskih znankah in mrežni pretisk pri francoski znanki za 15 centimov.

Zelo stara je že uporaba papirja, ki ima kot skrit varstveni znak neviden natisk, ki se pokaže samo pri uporabi nekaterih kemičnih snovi.

Posebno važno je za zbiralca razločevanje krednega papirja od navadnega. Pod krednim papirjem smatramo papir, ki je na zgornji strani prevlečen s plastjo krede. Ta papir je zelo občutljiv za vodo in se rad odrgne ali pa zlomi. Za ugotovitev, ali je papir kredast, se poslužujemo v dveh posebnih preizkuševalcih, ki pusti sledove, podobne svinčnikov črti, če je na znanki plast krede. Ker se barve nekaterih znank, tiskanih na krednem papirju, rade odrgnejo na naslednjem listu, je zelo priporočljivo, da dajemo v takem primeru med posamezne liste posebne zaščitne liste iz prozornega pergamina. V zadnjem času uporabljajo filatelisti v ta namen tudi posebne ščitne ovitke iz zelo tenkega celuloza, ki jih izdelujejo v vseh močnejših oblikah. Ti zaščitni ovitki niso priporočljivi samo za kredni papir, ampak sploh za vse znamke, ki jih varujejo vloga, lomljenja, zvijanja, pomačenja in podobnih nesreč.

Kredastemu papirju je zelo podoben tako imenovani svetli ali lakasti papir, ki ga dobimo pri novejših avstrijskih znankah. Kredni preizkuševalci v teh primerih ne pomagajo, vendar pa navadno te znamke niso zelo občutljive za vodo.

Napake v tisku

Kot napake v tisku smatramo nehotne narajene nepravilnosti pri napisih. Številakah ali okraških, bodisi da so nastale pri urejanju negativ, prenašanju ali pa že v stavku. Take napake so na primer napis »Colonizacion« namesto »Colonisation« pri Novem Fundlandu leta 1910. (znamka za 6 centov), »patimus« namesto »petimus« pri dragoceni britanski Gujani iz leta 1852, za 1 in 4 cente, »Republic« namesto »Republi-c« pri kolumbijski znanki za 20 centov iz leta 1886, itd. Ker je v teh primerih nastala napaka že pri rezanju prvega klisaja, je prešla tudi na druge in na vso naklado.

Tako moramo torej smatrati te znamke za redne. Prav tako je tudi pri pretiskih, kjer imajo vse znamke enak pogrešen natisk. Na splošno pa so mnogi pretiski z napakami, kakor na primer »Zahlharc« namesto »Zahl-barc« ali »Empfänger« namesto »Empfanger« pri bavarskih portovnih znankah, ki se ponavljajo samo tu in tam, le različni. Sem stejemo, kakor smo že rekli, tudi vse obrnjene, dvojne in na nepravilnem mestu natiskane pretiske.

Pod napakami v tiskarski plošči razume mo vse poškodbe plošče, ki so nastale zaradi mehaničnega, kemičnega ali drugega vpliva. Po takih poškodbah lahko nastanejo zamazane besede, črke, okraški, zlomljeni robovi, bele črte in drugi znaki ter brezbarvne ali pa zamazane lise. Za zbiralca posebnosti je nabiranje takšnih znank morda prav lepa naloga, za splošnega zbiralca pa pridejo v poštev samo tiste napake v plošči, ki se zmerom ponavljajo. Take napake so na primer napis »Franciscus« in »Franciscus« namesto »Franciscus« in »Franciscus« namesto »Franciscus« na avstrijskih jubilejnih znankah iz leta 1908, kralj Peter s solzo na prvih slovenskih znankah in druge. Te napake ostanejo navadno na plošči tako dolgo, dokler jih ne opazijo in ne popravijo. Takšna napaka, ki doleži, kolikor mi je znano, še ni odkrita. Je tudi enačja pri 30parski jugoslovnski portovni znanki iz leta 1924, ki ga vidimo med črko »t« in »o« v spodnjem napisu v latinici. Ta napaka se ponavlja pri vsaki dvaipetdesetletni znanki v polji.

Tudi zaradi obrabljenosti plošče, ki pa nastane navadno čamo pri bakrotilski, nastanejo nekatere nepravilnosti, ki se navadno pokažejo izprva v tem, da izostanejo finejši deli slike. Pogosto poskušajo to zlo popraviti na ta način, da poškodovana mesta naknadno še enkrat izrežejo, toda navadno se zgodi, da nastanejo po takšnem popraviljanju tudi izpremembe v sliki.

Slučajne napake se ločijo od pravih tiskovnih po tem, da zaidejo med plošče in pravi prah, papirna vlakna, kovinski drobi in podobno. Ta tuja telesa sicer ne pokvarijo plošče, toda na sliki pustijo svoje sledove. Navadno izginejo prav tako kakor so prišli, ali pa izpremembe svoje lege. Le redkokdaj se ustalijo in povzročijo trajne izpremembe na sliki, okvare na napisu, lise, nepotrebne črte itd. Tudi dvojne slike znank nastanejo na podoben način, ali pa tako, da se je papir v stroju pre-maknil. Pravi dvojni tiski pa nastanejo le tedaj, če teče lista pola dvakrat skozi stroj.

Preveč zaljubljen

Mladi rumunski trgovec Belar Molescu je bil tako zaljubljen, da je svoj lastno poroko zamudil.

Na dan, ko bi se morala ta poroka izvršiti, se je zbudil že ob štirih. Ni mogel več zaspati, pa se je odločil, da gre malo na sprehod. Med potjo je menda sanjal z odprtimi očmi, kajti ni opazil, da je bil temeljito zašel. Minile so ure, preden je našel potem pot nazaj do Bukareste. Prišel pa je prepozno. Svatovska družba je že čakala celi dve uri pred cerkvijo, dokler niso morali vsi solzno nevesto odpeljati nazaj. Ko se je nesrečni zaljubljenec končno vrnil, je našel samo nekega služabnika, ki mu je na nevestino naročilo vrnil prstan. Vsi poskušajo, da bi se z užaljenim mladim dekleto spet pogodilo, so bili doslej zaman.

Postani in ostani član Vodnikove družbe!

Potrji neizmerne žalosti javljamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem tužno vest, da je naša nad vse ljubljena, dobra in nepozabna hčerka, sestra, gospodična

Marija Edita Polách

po dolgotrajni mučni bolezni, previdena s svetimi zakramenti, dne 1. novembra mirno v Gospodu zaspala.

Pogreb prebлага pokojnice se bo vršil v ponedeljek, dne 2. novembra 1936 ob 3. uri pop. izpred Leonišča na pokopališču k Sv. Križu.

Sv. maša zadušnica se bo brala v stolni cerkvi sv. Nikolaja v terek ob 7. uri.

LJUBLJANA, dne 1. novembra 1936.

Neutolažljivi

oče EDVARD; JELKA in EDO, sestra in brat.